

İttihatçılara Yönelik İç Muhalefet, Üç Muhalif

Prens Sabahattin (İstanbul 1878 - İsviçre 30 Haziran 1948): Sultan Abdülmecid'in kızı ve II. Abdülhamid'in kız kardeşi Seniha Sultan'la Damat Mahmud Celaleddin Paşa'nın oğludur. Devrin tanınmış hocalarından piyano, resim, Fransızca dersleri alarak yetişti. Arapça, Farsça ve fen bilgisi öğrendi. Gençlik yıllarında Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu sıkıntılara ancak yurtdışından yapılabilecek mücadeleyle çare bulunabileceği düşüncesini benimsedi. Ailevi meseleler yüzünden babasıyla padişahın arası bozulunca, Ekim 1899'da babası ve kardeşi Lütfullah ile birlikte gizlice Paris'e gitti. Burada Abdülhamid yönetimine karşı mücadele eden Jön Türkler'e katıldı. Ancak Paris'teki Jön Türkler'in lideri Ahmed Rıza ile birçok konuda

tartışmaya girdi. Daha sonra "teşebbüs-ü şahsi" tanımlamasıyla kavramlaşan özel girişimi savunan liberal; Batı'nın ıslahat konusundaki müdahalelerini olumlu karşılayan ve adem-i merkezîyetçi görüşleriyle, Ahmed Rıza ve Mizancı Murad grupları yanı sıra üçüncü bir Jön Türk grubu kurdu. 1902'de Avrupa'daki Jön Türkler'i birleştirmeyi amaçlayan I. Jön Türk Kongresi'nin toplanmasında önemli rol oynadı. Kongrede başkan seçildi ve ardından Teşebbüs-ü Şahsi ve Adem-i Merkezîyet Cemiyeti'ni kurdu. 1906'da, Cemiyet'in yayın organı olarak *Terakki* gazetesini çıkarmaya başladı.

Abdülhamid rejiminin bir an önce sona ermesi amacıyla 1907'de II. Jön Türk Kongresi'nin toplanmasına önyak oldu. 1908'de II. Meşrutîyet'in ilanı sonrasında diğer muhaliflerle birlikte ülkeye döndü. 1909'da 31 Mart Olayı'ndan sonra iktidarı ele geçiren İttihat ve Terakki (İT) yönetimine muhalefet etti. Faaliyetleri İT yönetimini rahatsız edince, 31 Mart Olayı'na adının karıştığı gerekçesiyle tutuklandı fakat bir süre sonra araya Mahmud Şevket Paşa'nın girmesiyle serbest bırakıldı. İT'nin siyasi ve iktisadi görüşlerini şiddetle eleştirmekten çekinmedi. Onun fikirlerinin takipçisi olanlar Nesl-i Cedid Kulübü etrafında toplandı fakat kulüp, 1911'de İT yönetimi tarafından kapatıldı. Balkan Savaşı sırasında, Sultan Mehmed Reşat'a yazdığı, "Osmanlı Devleti'nin tembellik ve merkezîyetçi yönetim anlayışı yüzünden çökeceği" görüşlerini ifade eden mektubu nedeniyle yine tutuklandı, serbest kalınca Paris'e kaçtı. I. Dünya Savaşı bitip İT yönetimi tasfiye edilince İstanbul'a döndü. Milli Mücadele'yi destekleyen bir tavır sergilese de, Cumhuriyet'in kuruluşu sonrasında hanedan mensuplarının sınırdışı edilmesi kararı nedeniyle yurtdışına çıkmak zorunda kaldı. Ölümünden sonra cenazesi İstanbul'a getirilerek Eyüp Sultan'daki aile mezarlığına defnedildi.

Kaynak : Abdullah Uçman, *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, c. 2, YKY, İstanbul, 1999, ss. 473-474.